

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

การพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดราชบุรี
The Operational Development of Community Pest Management Centers in
Ratchaburi Province

ทองสา ทองหนองยาง (Tongsa Tongnongyang)¹ เฉลิมศักดิ์ คุ้มศิริ (Chalerm Sak Toomhirun)²

สุนันท์ สีสังข์ (Sunan Seesang)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคมและเศรษฐกิจของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (2) ความรู้ของกรรมการเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3) การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (4) ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (5) ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (6) เปรียบเทียบศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีชนิดพืชหลักที่แตกต่างกัน ประชากรในการศึกษาครั้งนี้คือ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดราชบุรี จำนวน 89 ศูนย์ สุ่มกลุ่มตัวอย่างจำนวน 73 ศูนย์ โดยในแต่ละศูนย์ที่เป็นตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลคือ ประธานและกรรมการศูนย์ รวม 146 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ และการวิเคราะห์ความแปรปรวน ผลการวิจัยพบว่า (1) ประธานและกรรมการที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 58.1 ปี สถานภาพสมรส จบชั้นประถมศึกษา ส่วนใหญ่ได้มีความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (2) กรรมการมีความรู้เรื่องศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนระดับมาก ในเรื่อง หน้าที่ของคณะกรรมการ ความถี่ในการประชุมคณะกรรมการ การดำเนินการหลังจากสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ความถี่ในการสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช และองค์ประกอบของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีการดำเนินงานระดับมากในด้านสถานที่ตั้ง สมาชิก การจัดทำแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช มีการดำเนินงานน้อยในด้านการประชาสัมพันธ์ (4) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีปัญหาระดับปานกลางในทุกด้าน โดยมีปัญหาด้านงบประมาณจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ที่สำคัญและจำเป็นมากที่สุด (5) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีความต้องการระดับมากในเรื่องเทคนิคการถ่ายทอดเทคโนโลยี การติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช การวินิจฉัยศัตรูพืช การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน การผลิตและขยายศัตรูธรรมชาติ การเยี่ยมไร่นา การศึกษาดูงาน และการสาธิต นอกจากนี้ (6) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนแต่ละกลุ่มพืชหลักมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในประเด็นเรื่อง รายได้ รายจ่ายภาคการเกษตร รายได้รวม ปัญหาสถานที่ตั้งศูนย์ การบูรณาการ การประชาสัมพันธ์ ความต้องการความรู้เรื่องการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน และแบบครอบครัวพื้นที่

คำสำคัญ : การพัฒนาการดำเนินงาน ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จังหวัดราชบุรี

1 นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช noi.67@hotmail.com

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

3 รองศาสตราจารย์ แขนงวิชาส่งเสริมการเกษตร สาขาวิชาเกษตรและสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช sunan.see@stou.ac.th

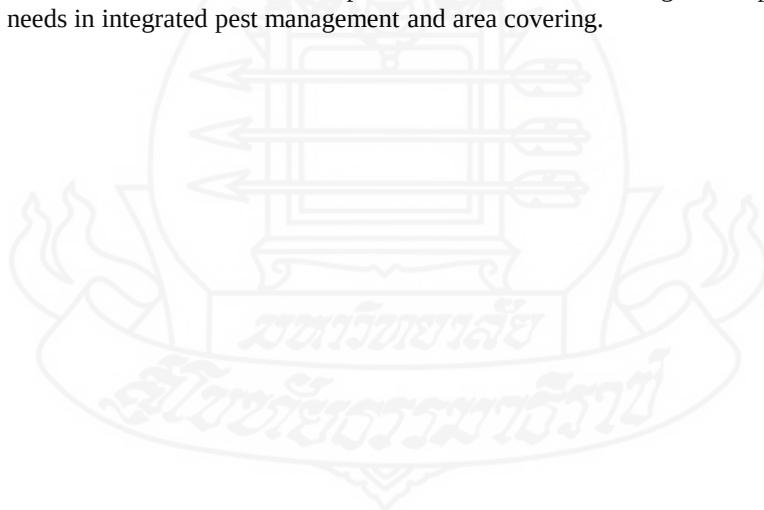

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study (1) socio-economic status of the members of community pest management centers, (2) knowledge of the committees on the community pest management center, (3) the operations of community pest management centers, (4) operational problems of community pest management centers, (5) agricultural extension needs of community pest management centers, and (6) comparison of the community pest management centers in the differences of main crops. The research population was a number of 89 Community Pest Management Centers in Ratchaburi Province. Out of 73 centers were selected as samples comprising chairperson and a committee member from each center, totally 146 persons as informants. The data were collected by interviewing method and analyzed by using computerized program. Frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, ranking and analysis of variance were employed. Findings from the study were as follows. (1) Most of chairpersons and committee members were male. The average age was 58.1 years. They were married and completed primary education. They mostly learned agricultural updated news from government officers. (2) They had knowledge on the community pest management center at high level in the matters of duties, frequency of the meetings, actions after scrutinizing observed plot of pest situation, community pest management centers, frequency of scrutinizing observed plot of pest situation, and the elements of community pest management centers. (3) Almost all of community pest management centers had operated the centers in these aspects at high level, such as location, members, observed plot of pest situation, management, and operational integration. Yet, there were a few public relations activities. (4) Community pest management centers faced problems in all areas at medium level, most particularly in procurement budgets for necessary and indispensable materials as well as equipment. (5) The needs were found at high level including technology transfer, observed pest situation, pest diagnosis, integrated pest management, natural enemy production and expansion, farm visit, study visit, and demonstration. Hence, (6) there were statistical significant differences of main crops in the aspects of income, agricultural cost, total income, location problem of the center, integration, public relations, and knowledge needs in integrated pest management and area covering.

Keywords: Operational development, Community pest management center, Ratchaburi Province

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

บทนำ

กรมส่งเสริมการเกษตรกำหนดยุทธศาสตร์การจัดการศัตรูพืช ในปี 2555- 2559 ในการ พัฒนาขีดความสามารถด้านการจัดการศัตรูพืช สร้างระบบเฝ้าระวังและเตือนภัยการระบาดของศัตรูพืช ป้องกัน ควบคุม ช่วยเหลือ และปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของเกษตรกรและชุมชนในการพึ่งพาตนเอง โดยได้จัดตั้งกลุ่ม อารักขาพืชจังหวัด ทำหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผนการดำเนินงานด้านการอารักขาพืชในจังหวัด ดำเนินการตาม แผนโครงการและมาตรการด้านการอารักขาพืช สำรวจ ติดตาม เฝ้าระวังการระบาดของศัตรูพืช ประสานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการระบาดของศัตรูพืช ศึกษาพัฒนา รูปแบบและวิธีการ จัดการศัตรูพืชที่เหมาะสมกับท้องถิ่นและถ่ายทอดเทคโนโลยีการอารักขาพืชให้กับเจ้าหน้าที่และเกษตรกร โดย กิจกรรมด้านการอารักขาพืชจะดำเนินการ โดยใช้กลไกของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน (รัฐยา กลั่นจ้อย, 2556, น.1)

ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาของเกษตรกรและชุมชนจากภัยศัตรูพืช ที่ทำให้เกิด ปัญหาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เนื่องจากการจัดการศัตรูพืชของเกษตรกรที่ผ่านมา ดำเนินการโดย การพึ่งพาสารเคมีเป็นหลัก การควบคุมศัตรูพืชอาศัยประสบการณ์และความเคยชิน ขาดความรู้ด้านวิชาการเป็น อย่างมาก จึงทำให้การผลิผลิตพืชไม่ได้ทั้งปริมาณ คุณภาพ และระบบนิเวศน์ถูกทำลายลงอย่างต่อเนื่อง การ ดำเนินการของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเน้นการพัฒนาเกษตรกรและชุมชนให้สามารถจัดการศัตรูพืชได้ด้วย ตนเองอย่างครบวงจร โดยเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร ชุมชนและหน่วยราชการ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ เพื่อทำให้เกษตรกร และชุมชน มีความเข้มแข็งในอาชีพเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2555, น.73)

สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี ได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนตั้งแต่ปี 2552 ตาม โครงการบริหารจัดการศัตรูพืช และการเขตกรรมเพื่อลดความเสี่ยงให้กับเกษตรกร จำนวน 7 ศูนย์ ใน 6 อำเภอ ดำเนินการใน 4 ชนิดพืช ได้แก่ มันสำปะหลัง ผัก มะม่วง และข้าว และได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ตามโครงการอื่นๆ เรื่อยมา โดยได้รับงบประมาณโครงการจากกรมส่งเสริมการเกษตร งบพัฒนาจังหวัดราชบุรี และงบพัฒนากลุ่ม จังหวัดภาคกลางตอนล่าง 1 ปัจจุบันจังหวัดราชบุรีมีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ทั้งหมด 89 ศูนย์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ 10 อำเภอ คือ อำเภอดำเนินสะดวก จำนวน 17 ศูนย์ อำเภอเมือง จำนวน 15 ศูนย์ อำเภอโพธาราม จำนวน 14 ศูนย์ อำเภอบ้านโป่ง จำนวน 12 ศูนย์ อำเภอจอมบึง จำนวน 11 ศูนย์ อำเภอปากท่อ จำนวน 9 ศูนย์ อำเภอสวนผึ้ง จำนวน 4 ศูนย์ อำเภอบางแพ จำนวน 4 ศูนย์ อำเภอบ้านคา จำนวน 2 ศูนย์ และอำเภอวัดเพลง จำนวน 1 ศูนย์

การส่งเสริมการเกษตรให้กับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีความจำเป็นต้องมีการพัฒนาการบริหารจัดการ ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งมีประสิทธิภาพพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนและเป็นประโยชน์ ต่อเกษตรกรได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จึงจำเป็นต้องศึกษาการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนโดย การให้ชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อจะได้นำข้อมูลมาประกอบการพิจารณาวางแผน จัดทำแนวทางปรับปรุงและพัฒนา ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนให้สอดคล้องกับความต้องการของเกษตรกรและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ไป

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทางสังคม และเศรษฐกิจของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (2) ความรู้ของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน เกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (3) การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (4) ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน (5) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และ (6) เปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีพืชหลักแต่ละชนิด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) ประชากรที่ศึกษาคือศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดราชบุรี ที่จัดตั้งโดยสำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี จำนวน 89 ศูนย์ กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 73 ศูนย์ สุ่มคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างของแต่ละอำเภอ โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบบัญชีไตรยางจากกลุ่มตัวอย่าง เมื่อได้จำนวนตัวอย่างรายอำเภอแล้ว ทำการสุ่มตัวอย่างรายชื่อกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย ด้วยการจับสลากรายชื่อ โดยให้ประธานหรือกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวนศูนย์ละ 2 คน รวม 146 คน เป็นผู้ให้ข้อมูล เก็บข้อมูลในช่วงเดือนมิถุนายนถึงกรกฎาคม 2558 โดยใช้แบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การจัดอันดับ การวิเคราะห์ความแปรปรวน และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่าง

ผลการวิจัย

1. สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน กรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมากกว่าสามในสี่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 58.1 ปี เกือบทั้งหมดมีสถานภาพสมรส เกือบครึ่งจบชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.49 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.86 คน เกือบทั้งหมดเป็นกรรมการหมู่บ้านหรือกลุ่มต่างๆหรือเกษตรหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร โดยมากกว่าสามในสี่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรกร มากกว่าครึ่งประกอบอาชีพทำสวน มีรายได้จากการเกษตรเฉลี่ย 391,612.12 บาทต่อปี มีรายได้นอกจากการเกษตรเฉลี่ย 123,576.60 บาทต่อปี รายได้รวมเฉลี่ย 471,994.31 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากการเกษตรเฉลี่ย 197,227.62 บาทต่อปี มากกว่าครึ่งใช้ทุนของตนเองและกู้ยืม และมากกว่าครึ่งกู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส.หรือสถาบันการเงิน

2. ความรู้ของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยรวมมีคะแนนเฉลี่ย 6.88 คะแนน จากคะแนนเต็ม 9 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 76.44 หัวข้อความรู้ที่ตอบถูกมาก ได้แก่ 1) หน้าที่

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ของคณะกรรมการบริหารศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนคือวางแผนการปฏิบัติงานศูนย์ฯ และเสนอโครงการเพื่อขอ งบประมาณจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจะต้องมีการประชุมอย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง 3) เมื่อสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชแล้ว จะต้องนำข้อมูลมาจำแนก วิเคราะห์ และ ตัดสินใจเลือกวิธีการควบคุมศัตรูพืช และส่งข้อมูลให้สำนักงานเกษตรอำเภอ 4) คณะกรรมการศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชนไม่ใช่ผู้ผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ 5) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช อย่างน้อย 1 แปลงจะต้องมีการสำรวจสัปดาห์ละ 1 ครั้ง 6) หน่วยงานภาครัฐไม่ใช่องค์ประกอบของศูนย์จัดการ ศัตรูพืชชุมชน หัวข้อความรู้ที่ตอบถูกน้อย ได้แก่ 1) ชุดปฏิบัติงานประจำศูนย์ฯ ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่ของ อบต. นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรผู้รับผิดชอบตำบล และอาสาสมัครเกษตร 2) ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจะต้องมี สมาชิก 30 คนขึ้นไป 3) การบริการข้อมูลเกี่ยวกับสารเคมีทางการเกษตรไม่ใช่บทบาทของศูนย์จัดการศัตรูพืช ชุมชน

3. การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ร้อยละ 70.8 มีการดำเนินงานด้านสถานที่ตั้ง ร้อยละ 70.7 มีการดำเนินงานด้านสมาชิก ร้อยละ 69.2 มีการดำเนินงานด้านการจัดทำแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ร้อยละ 56.4 มีการดำเนินงานด้านการบูรณาการและการสร้างเครือข่าย ร้อยละ 52.9 มีการดำเนินงานด้านการ บริหารจัดการศัตรูพืช ร้อยละ 44.8 มีการดำเนินงานด้านคณะกรรมการบริหาร ร้อยละ 26.0 มีการดำเนินงานด้าน การประชาสัมพันธ์

4. ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ไม่มีศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีปัญหาระดับ มาก ส่วนใหญ่มีปัญหาในระดับปานกลางในประเด็น ได้แก่ (1) งบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์สำคัญและจำเป็นสำหรับ การใช้ดำเนินกิจกรรมของศูนย์ (2) การให้ความสำคัญขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (3) อาคารที่ตั้งสูงๆที่ เหมาะสม (4) เอกสารวิชาการ ไปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ (5) การมีเวลาของสมาชิกในการทำกิจกรรม และหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย (6) การมีเวลาของเกษตรกรในการสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช (7) ความรู้เรื่องการเก็บรักษาตัวอย่าง โรคพืช แมลง (8) ความพอเพียงของวัสดุและอุปกรณ์ในการสำรวจแปลง (9) ความเชื่อมั่นของสมาชิกในการใช้ศัตรูธรรมชาติ (10) ความรู้ของกรรมการเรื่องการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ (11) ความรู้ของบุคลากรในการตรวจวินิจฉัยศัตรูพืช (12) การทราบข้อมูลในการป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพื่อการ ประชาสัมพันธ์ (13) ความชำนาญในการจำแนกศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ และโรคพืช (14) ความต่อเนื่องของการ ถ่ายทอดเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ (15) การสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับศูนย์ฯข้างเคียง (16) การมี ส่วนร่วมของสมาชิกศูนย์ฯ ในการกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ (17) การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการ และสมาชิกที่กำหนดไว้ (18) การมีเวลาดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการ (19) ระดับการศึกษาของสมาชิก ทำให้มีข้อจำกัดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ (20) การประสานงานระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ในการ สำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ตามลำดับ

5. ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ด้านความรู้ทางวิชาการ มีความต้องการระดับมากในประเด็น การวินิจฉัยศัตรูพืช การจัดการศัตรูพืช โดยวิธีผสมผสาน การผลิตขยายสารธรรมชาติ สารชีวภัณฑ์ ศัตรูธรรมชาติ การถ่ายทอดเทคโนโลยี การติดตาม สถานการณ์ศัตรูพืช

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

ด้านวิธีการการส่งเสริม กรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมากกว่าครึ่งไม่ต้องการวิธีการส่งเสริม การเกษตรแบบการติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว เกือบสองในสามไม่ต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการ ติดต่อกทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ โดยมีความต้องการระดับมากในประเด็นการเยี่ยมชมไร่และบ้านของเกษตรกร การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการสาธิต

ด้านการส่งเสริมมีความต้องการระดับมากในประเด็น งบประมาณและวัสดุ และอุปกรณ์ที่จำเป็นใน การดำเนินกิจกรรมของศูนย์ฯ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจัดให้มีกิจกรรม ประชุม อบรม สาธิต ศึกษาดูงาน ให้ สอดคล้องกับฤดูกาลผลิต เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเยี่ยมชม เขียน ร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ฯ อย่างเป็นรูปธรรม และสม่ำเสมอ องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศัตรูพืชแบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรม การสาธิต และการศึกษาดูงาน เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่มีความรู้ ความสามารถด้านการจัดการ ศัตรูพืชอย่างแท้จริง เพื่อเป็นพี่เลี้ยงของศูนย์ฯ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดหาวิทยากร ถ่ายทอดความรู้ การถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างวิทยากร และพัฒนาขีดความสามารถของวิทยากรในศูนย์ จัดการศัตรูพืชชุมชน เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม เข้าถึงได้ง่าย ในการแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืช

6. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีพืชหลักแต่ละชนิด คือ ข้าว พืช ไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผัก

สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีความแตกต่างกันที่ ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เรื่องรายได้ภาคการเกษตรของครัวเรือน โดยกลุ่มพืชไร่มีรายได้ครัวเรือนภาค การเกษตรเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างจากกลุ่มข้าว กลุ่มไม้ยืนต้น และกลุ่มพืชผัก เรื่องรายได้รวมของครัวเรือน โดยกลุ่มพืชไร่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มข้าวและกลุ่มพืชผัก เรื่องรายจ่ายครัวเรือนภาคการเกษตร โดยกลุ่มพืชไร่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มข้าว กลุ่ม ไม้ยืนต้นและกลุ่มพืชผัก

ความรู้ของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเกี่ยวกับศูนย์ฯ ไม่มีความแตกต่างกัน

ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาแตกต่างกันด้านสถานที่ตั้งศูนย์ฯ โดยกลุ่มไม้ผลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มพืชไร่ ด้านการบูรณาการและการสร้างเครือข่าย โดยกลุ่มข้าวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มไม้ยืนต้น กลุ่มพืชผัก และกลุ่มไม้ผล ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยกลุ่มข้าวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งแตกต่างกับกลุ่มไม้ยืนต้นและกลุ่มพืชไร่

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับความ ต้องการแตกต่างกันในประเด็นการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน โดยกลุ่มพืชไร่และพืชยืนต้นมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดตามลำดับแตกต่างกับกลุ่มไม้ผล ประเด็นการจัดการศัตรูพืชแบบครอบคลุมพื้นที่ โดยกลุ่มพืชผักมีค่าเฉลี่ย มากที่สุดแตกต่างกับกลุ่มพืชไร่ กลุ่มข้าวและกลุ่มไม้ผล ประเด็นการถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างวิทยากร และพัฒนาขีดความสามารถของวิทยากรในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยกลุ่มพืชไร่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกับกลุ่ม พืชผักและกลุ่มไม้ผล ประเด็นองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศัตรูพืช แบบมีส่วนร่วม การฝึกอบรม การสาธิต และการศึกษาดูงาน กลุ่มไม้ยืนต้นมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกับกลุ่มไม้ผล และ ประเด็นเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม เข้าถึงได้ง่าย ในการแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืช โดยกลุ่มข้าวมี ค่าเฉลี่ยแตกต่างกับกลุ่มไม้ผล

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อภิปรายผล

1. สภาพพื้นฐานทางสังคม และเศรษฐกิจของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน กรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อายุเฉลี่ย 58.1 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4.49 คน จำนวนแรงงานในครัวเรือนเฉลี่ย 2.86 คน ส่วนใหญ่ได้รับความรู้ข่าวสารทางการเกษตรจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ทั้งหมดเป็นสมาชิกกลุ่มหรือสถาบันเกษตรกร โดยมากกว่าสามในสี่เป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพเกษตรกร สอดคล้องกับ รัชยา กลั่นจ้อย (2556, น.66-71) พบว่า คณะกรรมการฯ เกือบสามในสี่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 50.49 ปี เกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาชั้นประถมศึกษา คณะกรรมการฯ มากกว่าหนึ่งในสามเล็กน้อยมีตำแหน่งเป็นกรรมการหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล และสอดคล้องกับ ปาริชาติ อารณวิธานพ (2555, น. 81-84) พบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 49.18 ปี เกือบครึ่งหนึ่งจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาภาคบังคับ มีจำนวนสมาชิกครัวเรือนเฉลี่ย 4.26 คน มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่ช่วยทำการเกษตรเฉลี่ย 2.15 คนต่อครัวเรือน เนื่องจากเยาวชนรุ่นใหม่ได้รับการศึกษาในระดับสูงขึ้น มีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น ไม่สนใจในการทำการเกษตร จึงทำให้กรรมการศูนย์มีอายุเฉลี่ยสูง สภาพพื้นที่ของจังหวัดราชบุรีมีสภาพที่เหมาะสมแก่การทำการเกษตร เนื่องจากมีสภาพภูมิประเทศที่หลากหลาย เหมาะแก่การทำการเกษตรทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการเกษตรซึ่งเป็นรายได้หลัก เฉลี่ยสูงถึง 391,612.12 บาทต่อปี มีรายได้นอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 123,576.60 บาทต่อปี มีรายได้รวมเฉลี่ย 471,994.31 บาทต่อปี มีรายจ่ายจากภาคการเกษตรเฉลี่ย 197,227.62 บาทต่อปี กรรมการศูนย์ฯ มากกว่าครึ่งใช้ทุนของตนเองและกู้ยืม และมากกว่าครึ่งกู้ยืมเงินจาก ธ.ก.ส.หรือสถาบันการเงินซึ่งเป็นแหล่งเงินทุนที่ใกล้ชิดกับเกษตรกร เนื่องจากการทำการเกษตรจำเป็นต้องลงทุนสูง สอดคล้องกับ ปาริชาติ อารณวิธานพ (2555, น. 81-84) ระบุว่า คณะกรรมการมีรายได้จากภาคการเกษตร เฉลี่ย 315,553.85 บาทต่อปี มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือน 449,446.15 บาทต่อปี คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนส่วนใหญ่มีภาระหนี้สิน และเกือบทั้งหมดเป็นหนี้กับ ธ.ก.ส.

2. ความรู้ของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน กรรมการศูนย์ฯ มีคะแนนเฉลี่ย 6.88 คะแนนจากคะแนนเต็ม 9 คะแนน หรือคิดเป็นร้อยละ 76.44 ซึ่งนับว่ามีความรู้ในระดับมาก เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์ฯ จะต้องมีการจัดอบรมเกษตรกรก่อนจะดำเนินการจึงทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์ฯ สอดคล้องกับ ปาริชาติ อารณวิธานพ (2555, น. 81-84) ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในระดับมาก ได้คะแนนเฉลี่ย 14.78 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 73.9

3. การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ด้านสถานที่ตั้งเกือบทั้งหมดตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน การเดินทางสะดวก ประมาณสามในสี่มีที่ทำกรเฉพาะ มีอุปกรณ์สำคัญ และจำเป็นสำหรับการใช้ดำเนินกิจกรรมของศูนย์ เกือบสามในสี่มีบริเวณสำหรับผลิตขยายชีวภัณฑ์และจัดเก็บอุปกรณ์การผลิต มีเอกสารวิชาการ, โปสเตอร์, สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และเกือบครึ่งมีตัวอย่างของจริง เนื่องจากระบบจัดการศัตรูพืชได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเกษตรจังหวัด จึงทำให้มีวัสดุ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

อุปกรณ์ มีเพียงส่วนน้อยที่ไม่มีเนื่องจากวัสดุอุปกรณ์อาจมีการชำรุด สูญหาย สอดคล้องกับ สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร (ม.ป.ป., น. 1-12) และสอดคล้องกับ รัชยา กลั่นจ้อย (2556, น. 66-71)

ด้านคณะกรรมการบริหารเกือบครึ่งมีกฎระเบียบให้สมาชิกถือปฏิบัติ และเกือบหนึ่งในสี่มีแผนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการรายสัปดาห์ ไม่สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2558) ระบุว่า คณะกรรมการบริหารศูนย์ฯ ควรมีการประชุมต่อเนื่องอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง มีแผนการปฏิบัติงานรายสัปดาห์

ด้านสมาชิก มากกว่าสามในสี่มีความรู้และทักษะในการสำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช มีความรู้หรือทักษะในการผลิตและขยายชีวภัณฑ์ที่จำเป็น เกือบสามในสี่สามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับเกษตรกรรายอื่น มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และทำกิจกรรมระหว่างสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากได้ผ่านการอบรมก่อนจัดตั้งศูนย์ฯ และมีการจัดอบรมตาม โครงการต่างๆ ทำให้สมาชิกบางคนสามารถเป็นวิทยากรได้ สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2558)

ด้านการจัดทำแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช มากกว่าสามในสี่มีการจัดทำแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช เกือบครึ่งมีป้ายแปลง ซึ่งเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร ได้ติดตามการสำรวจทุกสัปดาห์ ส่วนใหญ่จึงมีการจัดทำแปลง แต่บางศูนย์ฯ ไม่ได้รับการสนับสนุนป้าย จึงไม่มีป้ายแปลง สอดคล้องกับ รัชยา กลั่นจ้อย (2556, น.66-71) ระบุว่า ศูนย์ฯ เกือบทั้งหมดมีการคัดเลือกแปลงของสมาชิก จำนวน 1 แปลง เป็นแปลงพยากรณ์

ด้านการบริหารจัดการศัตรูพืช เกือบสามในสี่มีการสำรวจติดตามสถานการณ์ศัตรูพืชและศัตรูธรรมชาติอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตลอดฤดูกาลเพาะปลูก มีการรายงานให้สำนักงานเกษตรอำเภอ อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง มีการนำข้อมูลในแปลงติดตามมาวิเคราะห์สถานการณ์ศัตรูพืชและแจ้งเตือนการระบาด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลติดตามการสำรวจตลอด สอดคล้องกับ รัชยา กลั่นจ้อย (2556, น. 66-71) ที่ระบุว่า ศูนย์ฯ น้อยกว่าหนึ่งในห้ามีการจัดตั้งกองทุน และจัดการหรือผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ เพื่อใช้ควบคุมศัตรูพืชในพื้นที่ ไม่สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2558) เนื่องจากเกษตรกรยังไม่มั่นใจในความรู้ที่ได้รับถ่ายทอดจึงไม่ได้ให้บริการข้อมูล และในการผลิตขยายศัตรูธรรมชาติไม่มีการจัดตั้งกองทุน เนื่องจากในการขยายศัตรูธรรมชาติที่เป็นวัตถุดิบทรายทางการเกษตรจะต้องขึ้นทะเบียนและผ่านการรับรองจากกรมวิชาการ เกษตร ศูนย์ฯ จึงไม่ได้ผลิตเพื่อจำหน่าย แต่ผลิตเพื่อแจกจ่ายให้สมาชิกนำไปใช้ จึงยังไม่มีการจัดตั้งกองทุนและบางศูนย์ฯ ที่เริ่มจัดตั้งจะต้องแจกให้สมาชิกนำไปใช้ก่อนเพื่อสร้างความมั่นใจในศัตรูธรรมชาติหรือสารชีวภัณฑ์ จึงค่อยผลิตเพื่อจำหน่ายและจัดตั้งกองทุน

ด้านการบูรณาการและการสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงาน ประมาณหนึ่งในสามมีการประสานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และเกือบครึ่งมีการประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและได้รับการสนับสนุนงบประมาณ มีการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนข้างเคียง เนื่องจากสำนักงานเกษตรจังหวัดจะมีการจัดการศึกษาดูงานศูนย์ฯ เป็นประจำ และปัจจุบันสำนักงานเกษตรจังหวัดมีการจัดตั้งเครือข่ายศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีการประชุมเพื่อแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีการเกษตรประจำทุกเดือน สอดคล้องกับ รัชยา กลั่นจ้อย (2556: 66-71)

ด้านการประชาสัมพันธ์ เกือบครึ่งมีผลงานการประชาสัมพันธ์ วิชาการ หนังสือพิมพ์ หรือหอกระจายข่าว สอดคล้องกับ รัชยา กลั่นจ้อย (2556: 66-71) ระบุว่า ศูนย์ฯ เกือบสองในสามมีการประชาสัมพันธ์การ

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

ดำเนินงานของศูนย์ น้อยกว่าหนึ่งในห้ามีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกับ กรมส่งเสริมการเกษตร (2558) เนื่องจากกรรมการศูนย์ส่วนมากสูงอายุ ไม่มีความรู้เรื่องเครือข่ายสังคมออนไลน์

4. ปัญหาการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ด้านสถานที่ตั้ง มีปัญหาระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่งบประมาณจัดซื้ออุปกรณ์สำคัญและจำเป็นสำหรับการใช้ดำเนินกิจกรรมของศูนย์ อาคารที่ตั้งสพช.ที่เหมาะสม เอกสารวิชาการ ไปสเตอร์ สื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ความรู้เรื่องการเก็บรักษาตัวอย่าง โรคพืช แมลง สอดคล้องกับ รัชชา กลั่นจ้อย (2556, น.66-71) ระบุว่า วัสดุ อุปกรณ์ ในการผลิตขยายศัตรูธรรมชาติและชีวภัณฑ์ของศูนย์ฯ มีไม่เพียงพอ และสอดคล้องกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555, น.81-84) ระบุว่า ศูนย์ฯ สองในสามขาดวัสดุ อุปกรณ์ ผลิตศัตรูธรรมชาติและเชื้อราควบคุมศัตรูพืช

ด้านคณะกรรมการบริหาร มีปัญหาระดับปานกลางทั้ง 2 ประเด็น ได้แก่ การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของกรรมการและสมาชิกที่กำหนดไว้ และการมีเวลาดำเนินกิจกรรมของคณะกรรมการ สอดคล้องกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555, น.81-84) ระบุว่า บทบาทหน้าที่ที่กำหนดปฏิบัติได้ยาก

ด้านสมาชิก มีปัญหาระดับปานกลางในประเด็น การมีเวลาของสมาชิกในการทำกิจกรรมและหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ความต่อเนื่องของการถ่ายทอดเทคโนโลยีของเจ้าหน้าที่ ระดับการศึกษาของสมาชิก ทำให้มีข้อจำกัดในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางวิชาการ สอดคล้องกับ รัชชา กลั่นจ้อย (2556, น.66-71) ระบุว่า การถ่ายทอดความรู้ที่หน่วยงานภาครัฐเข้ามาอบรมไม่ตรงกับฤดูกาลผลิต และการกำหนดหลักสูตรและจัดทำแผนถ่ายทอดความรู้ด้านการควบคุมศัตรูพืชไม่ต่อเนื่อง และสอดคล้องกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555, น.81-84) ระบุว่า เกือบครึ่งหนึ่ง ระบุว่า เจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีงานรับผิดชอบมาก ไม่มีเวลาให้กับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ด้านการจัดทำแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช มีปัญหาระดับปานกลางในทุกประเด็น ได้แก่ ความพอเพียงของวัสดุและอุปกรณ์ในการสำรวจแปลง และความชำนาญในการจำแนกศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติ และโรคพืช สอดคล้องกับ รัชชา กลั่นจ้อย (2556, น.66-71) ระบุว่า วัสดุ อุปกรณ์ ในการสำรวจแปลงของศูนย์ฯ ไม่เพียงพอ

ด้านการบริหารจัดการศัตรูพืช มีปัญหาระดับปานกลางในประเด็น การมีเวลาของเกษตรกรในการสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ความเชื่อมั่นของสมาชิกในการใช้ศัตรูธรรมชาติ ความรู้ของบุคลากรในการตรวจวินิจฉัยศัตรูพืช การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการกำหนดหลักสูตรการเรียนรู้ การประสานงานระหว่างเกษตรกรกับเจ้าหน้าที่ในการสำรวจแปลงติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช สอดคล้องกับ รัชชา กลั่นจ้อย (2556, น.66-71) ระบุว่า ขาดความชำนาญในการจำแนกศัตรูพืช ศัตรูธรรมชาติและโรคพืช สมาชิกศูนย์ฯ ไม่มีส่วนร่วมกำหนดหลักสูตร และสอดคล้องกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555, น.81-84) ระบุว่า คณะกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมากกว่าสองในสาม ระบุว่า ความรู้และบริการด้านการจัดการศัตรูพืชไม่ครบถ้วน

ด้านการบูรณาการและการสร้างเครือข่ายในการปฏิบัติงาน มีปัญหาระดับปานกลางในประเด็นการให้ความสำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนข้างเคียง สอดคล้องกับ รัชชา กลั่นจ้อย (2556, น.66-71) ระบุว่า การเชื่อมโยงการจัดการศัตรูพืชระหว่างศูนย์ฯ ในระดับอำเภอค่อนข้างน้อย และสอดคล้องกับ ปาริชาติ อภรณ์วิชานพ (2555, น.81-84) ระบุว่า

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

เกือบสองในสามองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นด้วยกับแผนฯ ที่เสนอ มากกว่าครึ่งระบุว่าขาดการร่วมมือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในด้านการบริหารงบประมาณ

ด้านการประชาสัมพันธ์ มีปัญหาในระดับปานกลางในทุกประเด็น โดยประเด็นที่มีปัญหามากที่สุดคือ ความรู้ของกรรมการเรื่องการใช้อุปกรณ์สังคมออนไลน์ ต่าง ๆ ในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร

5. ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน

ด้านความรู้ทางวิชาการ กรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีความต้องการระดับมากในประเด็น การวินิจฉัยศัตรูพืช การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน การผลิตขยายสารธรรมชาติ สารชีวภัณฑ์ ศัตรูธรรมชาติ เทคนิคการถ่ายทอดเทคโนโลยี การติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรประสบปัญหาศัตรูพืช และเกษตรกรไม่เชี่ยวชาญในการวินิจฉัยศัตรูพืช และการป้องกันกำจัด

ด้านวิธีการส่งเสริม มากกว่าครึ่งไม่ต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการติดต่อกันทางจดหมายส่วนตัว เกือบสองในสามไม่ต้องการวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบการติดต่อกันทางเครือข่ายสังคมออนไลน์ เนื่องจากมีวิธีการอื่นๆที่สามารถสื่อสารได้รวดเร็วว่าการติดต่อกันทางจดหมาย และเกษตรกรยังไม่มีความรู้เรื่องเครือข่ายสังคมออนไลน์ มีความต้องการระดับมากในประเด็นการเยี่ยมชมไร่และบ้านของเกษตรกร การศึกษาดูงานนอกสถานที่ และการสาธิต เนื่องจากมีความใกล้ชิดกว่าวิธีอื่นๆ มีความต้องการวิธีการส่งเสริมแบบมวลชนทุกวิธี ยกเว้นวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบชี้ดีหรือดีวิถีที่ไม่ต้องการประมาณหนึ่งในสี่ เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้ดู ชีดีหรือดีวิถีแล้ว และส่วนมากไม่ได้อ่านหนังสือพิมพ์ สอดคล้องกับ วรรณธิดา เบญจกุล (2556, น.112-113) พบว่า เกษตรกรมีความต้องการระดับมากในเรื่องการเยี่ยมชมให้คำแนะนำโดยเจ้าหน้าที่ เกษตรกรมีความต้องการระดับมากในเรื่อง การฝึกอบรมและการจัดทำแปลงสาธิต และมีความต้องการระดับปานกลางในเรื่องการศึกษาดูงาน และสอดคล้องกับ นฤชล ลีดี (2555, น.104) พบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริม ด้วยการเยี่ยมชมในพื้นที่มากที่สุด วิธีการส่งเสริมที่ต้องการในระดับน้อยได้แก่ การติดต่อขอรับคำแนะนำภายในศูนย์ฯ และการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ต

ด้านการส่งเสริม กรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนมีความต้องการในเรื่องของ การสนับสนุนงบประมาณ วัสดุ และอุปกรณ์ที่จำเป็นเพื่อการดำเนินกิจกรรมศูนย์ฯ อย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร จัดให้มีกิจกรรม ประชุม อบรม สาธิต ศึกษาดูงาน ให้สอดคล้องกับฤดูกาลผลิต เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าว ดำเนินการตามนโยบายเพื่อการเร่งรัดการเบิกจ่ายงบประมาณ จึงทำให้การส่งเสริมไม่สอดคล้องกับฤดูกาลผลิต นักส่งเสริมจึงควรหมั่นเยี่ยมชม ร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์ฯ อย่างเป็นรูปธรรม และสม่ำเสมอ เพื่อเป็นแรงกระตุ้นและกำลังใจในการดำเนินงานของศูนย์ฯ และควรหมั่นศึกษาหาความรู้ด้านการจัดการศัตรูพืช เพื่อเป็นพี่เลี้ยงของศูนย์ฯ รวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศัตรูพืชแบบมีส่วนร่วม เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการนำไปใช้อย่างเป็นรูปธรรม และเข้าถึงได้ง่าย ช่วยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามความต้องการของสมาชิกศูนย์ฯ ถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างวิทยากร ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม เข้าถึงได้ง่าย ในการแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืช เพื่อประชาสัมพันธ์เตือนภัยถึงสถานการณ์การระบาดของศัตรูพืชอย่างรวดเร็ว ถูกต้อง ให้แก่สมาชิกศูนย์ฯ ได้เตรียมพร้อม และจัดการให้ทันเวลา

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5
The 5th STOU Graduate Research Conference

6. การเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนที่มีพืชหลักแต่ละชนิด คือ ข้าว
พืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น และพืชผัก

สภาพพื้นฐานทางสังคมและเศรษฐกิจไม่มีความแตกต่างกันในเรื่อง อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนแรงงานในครัวเรือน รายได้นอกภาคการเกษตร มีความแตกต่างกันในเรื่อง รายได้ภาคการเกษตรของครัวเรือน โดยกลุ่มพืชไร่มีรายได้ครัวเรือนภาคการเกษตรเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างจากกลุ่มข้าว กลุ่มไม้ยืนต้น และกลุ่มพืชผัก เรื่องรายได้รวมของครัวเรือน โดยกลุ่มพืชไร่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มข้าวและกลุ่มพืชผัก เรื่องรายจ่ายครัวเรือนภาคการเกษตร โดยกลุ่มพืชไร่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มข้าว กลุ่มไม้ยืนต้นและกลุ่มพืชผัก เนื่องจากกลุ่มพืชไร่ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายใหญ่ มีพื้นที่ในการทำไร่่มาก มีการลงทุนสูง จึงมีรายได้มากกว่ากลุ่มอื่นความรู้ของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนเกี่ยวกับศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์ทุกศูนย์มีการจัดอบรม ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับศูนย์ฯ อยู่แล้ว

ปัญหาในการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน แต่ละกลุ่มมีค่าเฉลี่ยระดับปัญหาแตกต่างกัน ด้านสถานที่ตั้งศูนย์ฯ โดยกลุ่มไม้ผลมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มพืชไร่ เนื่องจากการจัดตั้งศูนย์กลุ่มไม้ผลเพิ่งดำเนินงานเมื่อปี 2557 ตามโครงการป้องกันกำจัดแมลงวันผลไม้ ไม่มีการดำเนินงานยังไม่ครอบคลุมศัตรูพืชนั้นการป้องกันกำจัดแมลงวันผลไม้ ซึ่งไม่ได้ผลิตขยายศัตรูธรรมชาติ สถานที่ตั้งศูนย์จึงใช้เฉพาะการจัดประชุมอบรมเท่านั้น ใช้สถานที่ตามสะดวกของแต่ละช่วงเวลา จึงไม่มีสถานที่ตั้งที่ชัดเจน ด้านการบูรณาการและการสร้างเครือข่าย โดยกลุ่มข้าวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดและแตกต่างกับกลุ่มไม้ยืนต้น กลุ่มพืชผัก และกลุ่มไม้ผล ด้านการประชาสัมพันธ์ โดยกลุ่มข้าวมีค่าเฉลี่ยมากที่สุดซึ่งแตกต่างกับกลุ่มไม้ยืนต้นและกลุ่มพืชไร่

ความต้องการการส่งเสริมการเกษตรของกรรมการศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน มีค่าเฉลี่ยระดับความต้องการแตกต่างกันในประเด็นการจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน การจัดการศัตรูพืชแบบครอบคลุมพื้นที่ การถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างวิทยากร และพัฒนาขีดความสามารถของวิทยากรในศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการศัตรูพืช และเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม เข้าถึงได้ง่าย ในการแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืช ซึ่งจะสามารถแจ้งเตือนให้เกษตรกรรับรู้ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการพัฒนาการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดราชบุรี พบว่ามีประเด็นที่ควรเสนอแนะให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ดังนี้

1. กรมส่งเสริมการเกษตร ควรพัฒนาระบบพี่เลี้ยง เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรมีความรู้ความสามารถและพัฒนาทักษะด้านการจัดการศัตรูพืช ให้มีความรู้อย่างแท้จริง
2. กรมส่งเสริมการเกษตรพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสม เข้าถึงได้ง่าย ในการแจ้งเตือนการระบาดของศัตรูพืช ซึ่งจะสามารถแจ้งเตือนให้เกษตรกรรับรู้ข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

3. กรมส่งเสริมการเกษตรร่วมกับกรมวิชาการเกษตรหาแนวทางในการส่งเสริมให้ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน และเกษตรกรทั่วไป ผลิตสารชีวภัณฑ์ป้องกันกำจัดศัตรูพืชเพื่อจำหน่าย ซึ่งจะเป็นกองทุนหมุนเวียนของกลุ่มเกษตรกร
4. ดำเนินการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เกษตรกร เรื่อง การวินิจฉัยศัตรูพืช การจัดการศัตรูพืชโดยวิธีผสมผสาน การผลิตขยายสารธรรมชาติ สารชีวภัณฑ์ ศัตรูธรรมชาติใหม่ๆ การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการติดตามสถานการณ์ศัตรูพืช ผ่านการส่งเสริมโดยวิธีการการเยี่ยมชมไร่และบ้านของเกษตรกร การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสาธิต การฝึกอบรม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการศัตรูพืชแบบมีส่วนร่วม
5. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรควรชี้แจงให้คณะกรรมการเข้าใจถึงแนวทางการดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนว่าด้วยเรื่อง บทบาทของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน จำนวนสมาชิกศูนย์ ชุดปฏิบัติงานประจำศูนย์ การประชุมกรรมการ กฎระเบียบให้สมาชิกถือปฏิบัติ แผนการปฏิบัติงานของคณะกรรมการ การแบ่งบทบาทหน้าที่รับผิดชอบของสมาชิก การบริการตรวจวินิจฉัยศัตรูพืช การจัดตั้งกองทุน การสร้างเครือข่าย และการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารทางการเกษตร
6. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนดำเนินงานบูรณาการร่วมกับหน่วยงานภาคีที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยในการดำเนินงานของศูนย์ฯ โดยเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเป็นศูนย์กลางช่วยในการประสานงานขอรับการสนับสนุนเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ที่จำเป็น เพื่อพัฒนาศูนย์ฯ ให้มีความเหมาะสมในปฏิบัติงาน สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง และคอยเป็นที่ปรึกษาให้กับศูนย์ฯ
7. ศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนจัดหน่วยเคลื่อนที่เร็วให้บริการการตรวจวินิจฉัย และให้คำแนะนำเกษตรกร เมื่อเกิดศัตรูพืชระบาด ซึ่งจะสามารถควบคุมการระบาดได้อย่างทันทั่วถึง และป้องกันระบาดไปในวงกว้าง
8. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เชื่อมเขียน ร่วมดำเนินกิจกรรมศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน อย่างเป็นรูปธรรม และสม่ำเสมอ คอยประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดหาวิทยากรถ่ายทอดความรู้ด้านต่างๆ ถ่ายทอดความรู้อย่างต่อเนื่อง สร้างวิทยากร และพัฒนาขีดความสามารถของวิทยากรในศูนย์ฯ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). เอกสารวิชาการ การจัดการศัตรูพืช. สมุทรสาคร: ยูไนเต็ด โปรดักชั่น เพรส.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2558). คู่มือหลักเกณฑ์การคัดเลือกศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนดีเด่น ประจำปี 2558. (เอกสารอัดสำเนา).
- กองวิจัยและพัฒนาส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. (2555). รายงานการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โครงการส่งเสริมการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตมันสำปะหลังปี 2554. (เอกสารอัดสำเนา).
- ปาริชาติ อารมณ์วิชานพ. (2555). ความคิดเห็นของคณะกรรมการต่อการดำเนินงานศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน ในอำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

การจัดประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 5

The 5th STOU Graduate Research Conference

รัฐยา กลั่นจ้อย. (2556). การดำเนินงานของศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชนในจังหวัดสุพรรณบุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญา
เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

สำนักพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. (ม.ป.ป.). คู่มือศูนย์จัดการศัตรูพืชชุมชน สืบค้นจาก

www.singburi.doae.go.th.

